

ANNE-YETİŞKİN KIZ İLİŞKİSİNİN YETİŞKİN KIZIN YAŞAM DOYUMU VE BENLİK SAYGISI ÜZERİNE ETKİSİNİN ADANA İLİNDE İNCELENMESİ

Ebru ÖZGÜR GÜLER¹
Hüseyin GÜLER²
Çiğdem KOŞAR³

ÖZ

Bu çalışmada, Adana ili için anne-yetişkin kız ilişkisinin, yetişkin kızın yaşam doyumu ve benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın örneklemini Adana'da yaşayan 510 yetişkin kız oluşturmaktadır. Örnekleme ilişkin veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçekler anne-yetişkin kız ölçeği (MAD), benlik saygısı ölçeği ve yaşam doyum ölçekleridir. MAD için iki faktör belirlenmiş ve bu faktörler “karşılıklı paylaşım” ve “otorite-saygı” alt boyutları olarak adlandırılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik katsayıları incelendiğinde kullanılan tüm ölçeklerin güvenilirlikleri yüksek bulunmuştur. Daha sonra anne-yetişkin kız ilişkisi alt ölçeklerinin yaşam doyum ve benlik saygısı üzerindeki etkisini ölçmek için regresyon analizi yapılmıştır. Analizin sonucunda anne-yetişkin kız ilişkisinin iki alt boyutundan karşılıklı paylaşımın hem benlik saygısı hem de yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Diğer alt boyut olan otorite-saygının yaşam doyumunu olumlu yönde etkilemesine karşın benlik saygısı üzerinde bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne-yetişkinKız, Yaşam Doyumu, Benlik Saygısı, Öznel İyi Oluş

AN INVESTIGATION OF THE IMPACT OF MOTHER-DAUGHTER RELATIONSHIP ON AN ADULT DAUGHTER'S SELF-ESTEEM AND LIFE SATISFACTION FOR ADANA

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the impact of mother-daughter relationship on an adult daughter's self-esteem and life satisfaction for Adana. The sample of the study consists of 510 adult girls living in Adana. Scales being used in this study are Mother-Adult Daughter Questionnaire (MAD), Self-esteem Scale and Satisfaction with Life Scale. Two factors extracted for the MAD scale and they are named “connectedness” and “respect for authority”. Scales are found to be valid and reliable since the reliability coefficients are very high. The results of regression analysis revealed that connectedness has positive impact on both life satisfactions, and self-esteem while respect for authority has positive impact on life satisfaction but has no impact on self-esteem.

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, ozgurebru@cu.edu.tr

² Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü hguler@cu.edu.tr

³ Arş.Gör., Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü ckosar@cu.edu.tr
Araştırma, Gönderim Tarihi: 02.10.2017 Kabul Tarihi: 20.10.2017

Key Words: Mother-Adult Daughter, Life Satisfaction, Self Esteem, Subjective Well Being

Giriş

Bu çalışmada, anne-kız ilişkisini üç alt boyutta inceleyen (karşılıklı paylaşım, karşılıklı bağlılık ve hiyerarşiye bağlı saygı) anne-yetişkin kız (Mother-Adult Daughter, MAD) ölçeğinin literatürdeki uygulamaları incelenmiş ve farklı kültürlerde yaşayan anne ve kızlarının ilişkilerini etkileyen faktörlerin kültürel farklılıklardan etkilendiği görülmüştür. Buradan yola çıkılarak, Adana ili için MAD ölçeği kullanılmış ve anne-yetişkin kız ilişkisi ile iki alt boyutta (yaşam doyumu ve benlik saygısı) ifade edilen yetişkin kızın öznel iyi oluş hali arasındaki ilişki incelenmiştir. Adana ilinin sosyal ve kültürel yapısı düşünüldüğünde bu çalışmanın sonuçlarının, Rastogi'nin (2002) belirttiği üzere, MAD'ın alt boyutlarının farklı kültürlerle göre değişkenlik gösteriyor olduğu sonucu ile örtüşmesi beklenmektedir. Bu sebeple MAD'ın karşılıklı paylaşım, karşılıklı bağlılık ve hiyerarşiye bağlı saygı alt ölçeklerine faktör analizi uygulanarak, ölçeklerin güvenilirlik ve geçerliliklerinin Adana ili için yeniden belirlenmesi sağlanmıştır. Regresyon analizi sonucunda benlik saygısı ve yaşam doyumunu etkileyen faktörler ortaya konularak yetişkin kızların iyi oluş hallerinin artırılmasını belirleyen faktörlerin ortaya konması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, benlik saygısı, yaşam doyumu, öznel iyi oluş hali gibi kavramlar üzerinde durulmuş ve bu kavramlar kapsamında öncelikle ebeveyn-çocuk ilişkisi ile ilgili literatür incelenmiştir. Daha sonra anne ve kızları arasındaki ilişkinin önemi vurgulanarak, sözü geçen kavramlar ve kullanılan ölçekler kapsamında bu alanda yapılan çalışmaların özeti sunulmuştur. Üçüncü bölümde, çalışmanın örnekleme, verilerin hangi yolla toplandığı, kullanılan ölçekler ve bu ölçeklere ait özellikler üzerinde durulmuş, örnek maddelere yer verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular ortaya konmuştur. Öncelikle örneklerin demografik özelliklerine yer verilmiş, sonrasında anne-yetişkin kız ölçeğine faktör analizi uygulanıp güvenilirlik katsayıları hesaplanarak ölçeğin Adana ili için geçerliliği incelenmiştir. Son olarak regresyon analizi sonucunda Adana ili için elde edilen MAD alt ölçeklerinin benlik saygısı ve yaşam doyumu üzerine etkileri ifade edilmiştir. Beşinci bölümde ise yapılan analizler ışığında elde edilen bulgular yorumlanarak çalışmanın sonuçları ortaya konulmuş ve gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

1. Anne-Yetişkin Kız İlişkisi

Benlik saygısı (self esteem), bireyin kendini algılayışı ile ilgili bir kavram olup, kendisi hakkındaki tüm duygularının bir ölçüsüdür (Gecas, 1971). Benlik saygısı yüksek olan insanlar kendilerini değerli görürken; benlik saygısı düşük olan insanlar ise kendilerini değersiz ve yetersiz hissetmektedirler (Rosenberg, 1979). Yapılan çalışmalar incelendiğinde anne-baba tutumlarının ve anne-babanın çocuğu ile arasındaki ilişkilerin, çocukların benlik saygısı ve yaşam doyumları üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Rosenberg (1965), New York'ta yaşayan bir grup lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada, ebeveyn ilgisinin ergen bireylerin benlik saygısı üzerinde önemli bir

etkisi olduğunu ifade etmiştir. Coopersmith (1967), ergen bireylerin benlik saygısına etki eden üç faktör ortaya koymuştur: Bunlardan ilki, ailenin çocuğu kabullenışı; ikincisi, çocuğun davranışı üzerinde açıkça tanımlanmış zorunlu sınırlar; üçüncüsü ise çizilen sınırlar içinde çocuğun eylemlerine saygı ve tolerans gösterebilmek şeklinde ifade edilmiştir. Bunlara paralel olarak ebeveynleriyle iyi ilişkiler içerisinde olan ergen bireylerin, benlik saygılarının yüksek olduğu söylenebilmektedir (Bachman, 1970). Demo, Small, & Savin-Williams (1987), hem ebeveynlerin hem de ergen bireylerin benlik saygısının aile içi destek, katılım ve iletişim ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Belirtilen bu çalışmaların tamamı, ailenin desteği ve kontrolü gibi faktörlerin çocukların benlik saygılarının gelişiminde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Ancak bu çalışmaların aksine Gecas (1971), ergenlerdeki benlik saygısı gelişiminin ailenin desteği ile ilişkisinin bulunmadığını fakat kontrolü ile ilişkisinin bulunmadığını ifade etmiştir. Ergen bireylerin benlik saygısını etkileyen faktörler üzerine yapılan çalışmalarda ele alınan bir diğer konu da çocuklar ve ebeveynleri arasındaki bağıllık olarak ifade edilebilmektedir. Cooper, Holman, & Braithwaite (1983) beş farklı aile yapısına sahip olan ergen bireyleri (sadece bir ebeveyni ile yakın olan, her iki ebeveyni ile yakın olan, ebeveynleri boşanmış, ebeveynleriyle tam bir koalisyon içinde olan ve ebeveynlerinden tamamen izole olan) incelemiş ve ailesiyle farklı yakınlık dereceleri bulunan bu bireylerin, ailelerinden gördükleri desteğin de farklı derecelerde olduğunu ve bu durumun benlik saygıları üzerinde etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Gecas & Schwalbe (1986) ailelerin kendi davranışlarıyla ilgili olan ifadeleri ve çocukların, ailelerin bu davranışlarını algılayış biçimi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu ilişkinin çocukların benlik saygısı üzerindeki etkilerini ortaya koymuşlardır. Çalışmanın sonucunda, ailelerin kendi davranışlarına olan bakış açıları ile çocukların bu davranışları algılayışları arasında çok az bir ilişki bulunmuş ve çocukların benlik saygısının, daha çok ailelerinin davranışlarını algılayış biçimleriyle ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Özkan (1994) ailesel faktörler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yaptığı çalışmada benlik saygısının, cinsiyet, ailelerin eğitim durumu, annenin mesleği, ailelerin ilgisi ve ailelerin maddi durumu ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Erbil, Divan, & Önder (2006) aile içerisinde fikrini belirtebilen ve karar alma sürecine dahil olan, kısaca demokratik aile yapısına sahip, ergen bireylerin benlik saygılarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Plunkett, Henry, Robinson, Behnke, & Falcon, (2007) ergenlerin, ailelerinin desteğini ve kontrolünü algılayış biçimlerinin, benlik saygısı ve bu doğrultuda depresif ruh hali üzerine doğrudan ya da dolaylı etkisini incelemek üzere yaptıkları analizde, hem erkek hem kız çocuklar için benlik saygısının ve erkek çocuklar için aile kontrolünün, depresif ruh hali üzerine doğrudan bir etkisi olduğunu kanıtlamışlardır. Ayrıca çalışmada hem kız hem erkek çocuklar için aile desteğinin ve kız çocuklar için aile kontrolünün, benlik saygısına ve depresif ruh haline dolaylı olarak etkisi olduğu ifade edilmiştir.

Diener'e (2000) göre öznel iyi oluş hali (subjective well being), bireylerin yaşamlarına ilişkin duygusal ve bilişsel değerlendirmeleridir. Bu değerlendirmeler, bireylerin olaylara verdikleri duygusal tepkileri, duygu durumlarını, yaşam doyumları hakkındaki bilişsel yargılarını, evlilik ve iş gibi yaşam alanlarındaki doyumlarını içermektedir. Bu durumda iyi oluş halinin mutluluk, barış, memnuniyet, yaşam doyumunu, dışadönüklük ve benlik saygısı gibi pek çok göstergesi bulunmaktadır (Diener, Oishi, & Lucas, 2003). Shin & Johnson (1978), yaşam doyumunu (life satisfaction), kişinin

seçtiği kriterlere göre yaşamının niteliği hakkındaki genel değerlendirmesi olarak ifade etmişlerdir. Yaşam doyumu, öznel iyi oluş halinin bilişsel boyutunu oluşturmaktadır (Türkmen, 2012). Literatürde benlik saygısı ve öznel iyi oluş hali arasındaki pozitif yönlü ilişkiyi ortaya koyan pek çok çalışma bulunmaktadır (Turkishler, 1994; Zhang, 2000; Zimmerman, 1999). Dolayısıyla yaşam doyumu ve benlik saygısının, iyi oluş halinin iki ölçütü olduğu düşünülebilir. Ayrıca son yıllarda öznel iyi oluş halini ve çocuk-ebeveyn ilişkisini inceleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Barnett, Kibria, Baruch, & Pleck (1991) aileleriyle pozitif ilişkileri olan kız çocukların iyi oluş hallerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ben-Zur (2003) ergen bireylerin egemenliğinin ve iyimserliğinin, aile içi ilişkilerinin olumlu olması ile bağlantılı olduğunu, bunun da bireyin iyi oluş haline katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde Wilkinson (2004), çocukların aileleri ve akranlarıyla olan ilişkilerinin, iyi oluş halleri üzerinde önemli bir katkısının olduğunu belirtmiştir. Türkmen (2012), ebeveyn tutumlarının benlik saygısıyla doğrudan ilişkili olduğunu, benlik saygısı ve buna ek olarak algılanan sosyal desteğin ise öznel iyi oluş hali ile ilişkisinin olduğunu göstermiştir.

Chodorow (1978) annelerin kız çocuklarının bakımında en önemli rolü üstleniyor olması sebebiyle, anne-kız ilişkisinin baba-kız ilişkisinden daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Anne ve kızları arasındaki ilişkinin önemli sayılmasının pek çok nedeni vardır (Onaylı & Erdur Baker, 2013). Bunlardan en önemlisi annelerin temel bakıcı olmalarıdır (Shannon & Shaw, 2008). Bir diğer sebep, annelerin mesleki durumlarına bakılmaksızın çocuklarıyla daha fazla vakit geçiriyor olmalarıdır (Craig, 2006). Ayrıca annelerin, çocukların toplumun bir parçası olmaya hazırlanmasında ve bazı değerlerin aktarımında önemli bir rol üstleniyor olması sebebiyle anne-kız ilişkisinin önemli olduğu söylenebilmektedir (Johnson, 2000). Anne kız ilişkisinin önemli olduğunun düşünülmesindeki diğer faktörler ise kızların annelerini rol model olarak görmeleri (Chodorow, 1989) ve anneleriyle babalarından daha yakın ilişkiler içinde olmalarıdır (Starrels, 1994). Bu çalışmalar anne-kız ilişkisinin, kızların öznel iyi oluş hali üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Baruch & Barnett (1983) anne ile uyum içinde olmanın kız çocuklarının iyi oluş hali ile önemli bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Rastogi (2002) yetişkin kızların anneleri ile olan ilişkilerini algılayışlarını ölçmek için anne-yetişkin kız (Mother-Adult Daughter, MAD) ölçeğini geliştirmiştir. MAD, karşılıklı paylaşım (connectedness), karşılıklı bağlılık (interdependency) ve hiyerarşiye bağlı saygı (trust in hierarchy) olmak üzere üç farklı boyut içermektedir. “Karşılıklı paylaşım”, anne-yetişkin kız ilişkisi kapsamında özveride bulunmanın yanı sıra, duygu ve düşüncelerini paylaşabilmek şeklinde ifade edilmektedir “Karşılıklı bağlılık” anne-yetişkin kız ilişkisindeki duygusal ve pratik yönden bağlılığı ifade etmektedir. Bu durumda kızlar annelerinin yardım ve tavsiyelerine ihtiyaç duymakta ve bu konuda kendilerini oldukça rahat hissetmektedirler. Bu yapı kültürel farklılıklar düşünüldüğünde oldukça hassastır ve kültürler arası değişkenlik göstermektedir. “Hiyerarşiye bağlı saygı” daha çok kolektivistik kültürlerde görülen kuşaklar arası ilişkilere dayanan bir yapıdır. Bu alt boyutta annenin kızı için her zaman en iyisini bildiği düşünülmekte ve kızlar, yaşlarına bakılmaksızın annelerinin kararına riayet etmektedirler (Rastogi, 2002). Çalışmanın sonunda, MAD ölçeğinin değişik kültürlerdeki anne-kız ilişkisinin geçerli ve güvenilir bir ölçüsü olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmadan yola çıkarak Onaylı & Erdur Baker (2013) yetişkin kızların iyi oluş halinin iki ölçütü olarak benlik saygısı ve yaşam

doyumunu almış, anne ve yetişkin kızları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Anne-kız ilişkisi ölçeğinin alt ölçekleri karşılıklı paylaşım, karşılıklı bağlılık ve hiyerarşiden kaynaklı saygı ile iyi olma halinin iki bileşeni olan yaşam doyumunu ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kanonik korelasyon ve hiyerarşik çoklu regresyon analizi yapmışlar ve bu analizlerin sonucunda anne-kız ilişkisi ile kızların iyi oluş halleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermişlerdir. Karşılıklı paylaşım alt ölçeğinin yaşam doyumunu ve benlik saygısı ile güçlü bir ilişkisinin bulunduğunu fakat karşılıklı bağlılık alt ölçeğinin sadece benlik saygısıyla negatif yönlü bir ilişkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca hiyerarşiden kaynaklı saygı alt ölçeğinin benlik saygısı ve yaşam doyumuyla bir ilgisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada, anne-kız ilişkisini üç alt boyutta inceleyen MAD ölçeğinin kültürler arası farklılıklara karşı olan hassasiyetinden yola çıkılarak, anne-yetişkin kız ilişkisi ile yetişkin kızın yaşam doyumunu ve benlik saygısı göz önünde tutularak iyi olma hali arasındaki ilişkinin Adana ili için incelenmesi amaçlanmaktadır. Adana ilinin sosyo-kültürel yapısı düşünüldüğünde bu çalışmanın sonuçlarının, önceki çalışmaların sonuçlarından farklı olması beklenmektedir. Çalışmanın sonuçları eğitimciler, araştırmacılar ve anneler başta olmak üzere ebeveynler için yetişkin kızların yaşam doyumlarını ve benlik saygılarını artırmada yol gösterici olarak düşünülebilir.

2. Materyal ve Metod

Çalışmanın evrenini Adana'da yaşayan yetişkin kızlar oluşturmaktadır. Örneklemeye ilişkin veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket Adana'da ikamet eden ve keyfi olarak seçilen 510 yetişkin kız üzerinde uygulanmıştır. Ankette kullanılan ölçekler anne-yetişkin kız ölçeği, benlik saygısı ölçeği ve yaşam doyum ölçekleridir. Anne-yetişkin kız ölçeği, Rastogi (1995) tarafından geliştirilmiş olup anne ile yetişkin kızı arasındaki mevcut ilişkiyi ölçmeyi amaçlamaktadır. 5'li Likert tipinde (kesinlikle yanlış: 1,..., kesinlikle doğru: 5) 3 alt ölçekten oluşmaktadır. Karşılıklı paylaşım alt ölçeğine ait 9 madde (örnek maddeler: annemle özel sırlarımı paylaşabilirim, annem kişisel duygularını benimle paylaşabilir, annem ne zaman bir şeye ihtiyaç duysa büyük fedakârlıklar yapmak durumunda kalsam bile bir şekilde yardım ederim, ne yaparsam yapayım annem beni daima sever...), karşılıklı bağlılık alt ölçeğine ait 3 madde (ne zaman yardıma ihtiyacım olsa annemden tavsiye almaktan çekinmem, genellikle annemin tavsiyelerine uyarım, zor bir karar verirken annemin tavsiyelerine uyarım.) ve hiyerarşiye bağlı saygı alt ölçeğine ait 6 madde (örnek maddeler: annem her zaman en iyisini bilir, annem benim için neyin iyi olacağını daima bilir, bazen anneme olan saygımdan onun söylediklerini kabullenirim, ne yapmam gerektiğini düşünme zorunluluğunu ortadan kaldırdığı için annem ne önerirse onu yaparım...) olmak üzere toplam 18 madde bulunmaktadır. Benlik saygısı ölçeği, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Bu ölçek bireyin benlik saygısını ölçmeyi amaçlamakta olup 4'lü Likert tipinde (çok yanlış: 1,..., çok doğru: 4) 10 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden bazıları kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum, genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim, kendime karşı olumlu bir tutum içerisindeyim, kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim, bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum şeklinde belirtilebilir. Bu ölçekten alınan yüksek skorlar, kişinin benlik saygısının yüksek olduğuna işaret etmektedir. 25 ile 35

arasındaki skorlar normal ölçüdeki benlik saygısını, 25'in altındaki skorlar düşük benlik saygısını, 35'in üstündeki skorlar ise yüksek benlik saygısını ifade etmektedir. Rosenberg benlik saygısı ölçeği Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Yaşam doyum ölçeği, Diener, Emmons, Larsen, & Griffin (1985) tarafından geliştirilmiştir. Bireyin yaşam doyumunu ölçmeyi amaçlamakta olup 7'li Likert tipinde (tamamen katılmıyorum: 1,... tamamen katılıyorum: 7) 5 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler, birçok yönden hayatım idealimdekine yakın, hayat şartlarım mükemmel, hayatımdan memnunum, şu ana kadar hayattan istediğim önemli şeylere sahip oldum, eğer hayatımı baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim şeklindedir. Yaşam doyum ölçeğinden elde edilen yüksek skorlar, yüksek yaşam doyumuna karşılık gelmektedir.

Çalışmada ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirliği için güvenilirlik katsayıları incelenmiş ve MAD ölçeğine faktör analizi uygulanmıştır. Daha sonra anne-yetişkin kız ilişkisi alt ölçeklerinin yaşam doyum ve benlik saygısı üzerindeki etkisini ölçmek için regresyon analizi yapılmıştır.

3. Bulgular

Çalışmanın örnekleme ilişkin demografik özellikler Tablo 1 – Tablo 5'de verilmektedir. Tablo 1'e göre araştırmaya katılan yetişkin kızların yaş ortalaması 32,80'dir (standart sapma: 11,20). Yetişkin kızlar açısından en büyük paya 29 yaş ve altı yetişkin bireyler (%51,4) sahipken, en küçük paya ise 60 yaş ve üstü (%2,4) bireyler sahiptir. Örnekleme yer alan yetişkin kızların annelerinin yaşlarının ortalaması ise 58,64'tür (standart sapma:18,62). Çalışmaya konu olan annelerin 165'i (%32,8) 50-59 yaşları arasında iken 39 yaş ve altı annelerin sayısı 9'dur (%1,8).

Tablo 1. Yaş Dağılımı

Değişken	Frekans	Yüzde
Yaş (Kendisi)	<i>Ortalama / Std. Sapma: 32,80 / 11,20</i>	
29 yaş altı	262	51,4
30-39	110	21,6
40-49	82	16,1
50-59	44	8,6
60 ve üstü	12	2,4
Yaş (Annesi)	<i>Ortalama / Std. Sapma: 58,64 / 18,62</i>	
39 yaş altı	9	1,8
40-49	129	25,6
50-59	165	32,8
60-69	97	19,3
70 ve üstü	103	20,5

Tablo 2'ye göre ankete katılan yetişkin kızların %48,4'ünün evli, %51,6'sının bekâr olduğu görülmektedir. Sadece ilkokulda öğrenim görmüş veya hiç öğrenim görmemiş kişiler örneklemin %19,6'sını, ortaokul mezunları %6,7'sini, lise mezunları %26,9'unu, yüksekokul veya lisans mezunları %45,5'ini ve lisansüstü mezunları ise

%1,4'ünü oluşturmaktadır. Annelerin eğitim durumuna bakıldığında ise %68,5'lik kısmın sadece ilkokulda eğitim görmüş veya hiç eğitim görmemiş kişilerden oluştuğu görülmektedir. Lisansüstü eğitim görmüş annelerin oranı ise %0,2'dir.

Mesleklere göre dağılımın yer aldığı Tablo 3 incelendiğinde yetişkin kızların %27,8'inin ev hanımı, %26,7'sinin özel sektör ya da kamuda memur, %13,7'sinin ise öğrenci olduğu; annelerin mesleki durumlarına bakıldığında ise %86,1'inin ev hanımı, %4,3'ünün özel sektör ya da kamuda memur olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Medeni Durum ve Eğitim Düzeyi

Değişken	Frekans	Yüzde
Medeni Durum		
Evli	246	48,4
Bekâr	262	51,6
Eğitim (Kendisi)		
İlkokul ve altı	100	19,6
Ortaokul/İlköğretim	34	6,7
Lise	137	26,9
Yüksekokul/Üniversite	232	45,5
Yüksek Lisans/Doktora	7	1,4
Eğitim (Annesi)		
İlkokul ve altı	348	68,5
Ortaokul/İlköğretim	56	11,0
Lise	84	16,5
Yüksekokul/Üniversite	19	3,7
Yüksek Lisans/Doktora	1	0,2

Tablo 3. Mesleklere Göre Dağılım

Değişken	Frekans	Yüzde
Meslek (Kendisi)		
Vasıflı İşçi	80	15,7
Özel/Kamuda Memur	136	26,7
Esnaf	3	0,6
Emekli	6	1,2
Bağımsız/Parça Başı	13	2,5
Ev Hanımı	142	27,8
İşsiz	32	6,3
Öğrenci	70	13,7
Özel/Kamuda Yönetici	9	1,8
Profesyonel Meslek	19	3,7
Meslek (Annesi)		
Vasıflı İşçi	5	1,0
Özel/Kamuda Memur	22	4,3
Esnaf	3	0,6
Emekli	20	3,9
Bağımsız/Parça Başı	3	0,6
Ev Hanımı	438	86,1

İşsiz	10	2,0
Çiftçi	1	0,2
Özel/Kamuda Yönetici	3	0,6
Profesyonel Meslek	4	0,8

Tablo 4'e göre yetişkin kızların %88,4'ünün annesi hayatta iken %11,6'sının annesi hayatta değildir. Ayrıca yetişkin kızların %37,1'i annesi ile birlikte yaşarken, %62,9'u annesinden ayrı yaşamaktadır.

Tablo 5'e göre örnekleme yer alan yetişkin kızların yarısının çocuğu yokken %11'inin tek, %22,5'inin iki, %10,8'inin üç ve %5,6'sının dört ya da üzeri çocuğu bulunmaktadır. Sahip oldukları çocukların %50,4'ü erkek, % 49,6'sı kızdır.

Tablo 4. Annenin Hayatta Olup Olmaması ve Anne-Kız Birlikte Yaşama Durumu

Değişken	Frekans	Yüzde
Anne		
Hayatta	451	88,4
Hayatta Değil	59	11,6
Anne ile Birlikte Yaşama Durumu		
Birlikte Yaşıyor	189	37,1
Birlikte Yaşamıyor	321	62,9

Tablo 5. Yetişkin Kız Çocukların Çocuk Sayıları ve Çocukların Cinsiyetleri

Değişken	Frekans	Yüzde
Çocuk Sayısı		
0	204	50,0
1	45	11,0
2	92	22,5
3	44	10,8
4 ve üstü	23	5,6
Çocukların Cinsiyetleri		
Erkek	420	50,4
Kız	414	49,6

Demografik özellikler belirtildikten MAD ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliğini tespit etmek amacıyla ilk olarak faktör analizi yapılmıştır. MAD ölçeği için veri setinin faktör analizine uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla hesaplanan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçütü ve Bartlett küresellik testi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir. Tablo 6'da görüldüğü üzere KMO değeri 0,902 olarak elde edilmiş olup bu değer MAD ölçeği verilerinin faktör analizine oldukça uygun olduğu anlamına gelmektedir. Korelasyon matrisinin birim matrise eşit olup olmadığını sınındığı Bartlett küresellik testi sonucunda ise p-değeri 0,000 bulunmuştur. Bu durumda korelasyon matrisinin birim matrise eşit olduğunu iddia eden yokluk hipotezi %5 anlamlılık düzeyinde reddedilir ve değişkenler arasında anlamlı korelasyonlar olduğu ifade edilebilir. Bu durum da MAD ölçeğine faktör analizinin uygulanabileceği anlamına gelir.

Tablo 6. Kaiser-Meyer-Olkin Ölçütü ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

KMO = 0,902		
Bartlett Küresellik Testi		
$\chi^2_{hes.} = 4218,103$	Serbestlik Derecesi = 105	p-değeri = 0,000

Faktör analizine uygun olduğu tespit edilen MAD ölçeğine uygulanan faktör analizinde, ölçekteki üç maddenin birden fazla faktörde yüklü olduğu görülmüştür. Bu nedenle ilgili 3 madde analizden çıkarılarak geri kalan 15 madde ile analizlere devam edilmiştir. Faktör analizi sonucunda elde edilen özdeğerler, varyans açıklama yüzdeleri ve varimax yöntemiyle döndürülmüş faktör yükleri Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. MAD için Varimax ile Elde Edilen Özdeğerler, Varyans Açıklama Yüzdeleri ve Faktör Yükleri

<i>Bileşen</i>	<i>Faktör Yüğü</i>
Faktör 1: Karşılıklı Paylaşım (Özdeğer = 4,612 – %30,75)	
<i>Annem kişisel duygularını benimle paylaşabilir.</i>	0,861
<i>Annem fikir ve değerlerini benimle paylaşabilir.</i>	0,812
<i>Annem özel sırlarını benimle paylaşabilir.</i>	0,809
<i>Fikir ve değerlerimi annemle paylaşabilirim.</i>	0,791
<i>Annemle kişisel duygularımı paylaşabilirim.</i>	0,784
<i>Annemle özel sırlarımı paylaşabilirim.</i>	0,686
<i>Annem ne zaman bir şeye ihtiyaç duysa, büyük fedakârlıklar yapmak durumunda kalsam bile bir şekilde yardım ederim.</i>	0,542
Faktör 2: Otorite-Saygı (Özdeğer = 4,162 – %27,75)	
<i>Annem ne önerirse onu yaparım, böylelikle kendi kendime sorun çözenin zorluklarını yaşamam.</i>	0,754
<i>Annem her zaman benim için neyin iyi olduğunu bilir.</i>	0,744
<i>Annem her zaman en iyisini bilir.</i>	0,741
<i>Karar almam gerektiğinde, kaynak olarak annemin bilgeliğini kullanabileceğimi hissediyorum.</i>	0,727
<i>Annemin yargılarına her zaman güvenirim.</i>	0,726
<i>Zor bir karar verirken anneme danışma ihtiyacı hissederim.</i>	0,670
<i>Öğüt almak için sık sık anneme ihtiyacım vardır.</i>	0,604
<i>Saygımdan dolayı bazen istemesem bile annem ne derse onu yaparım.</i>	0,518

*: Parantez içindeki yüzdeler varyans açıklama oranlarını göstermektedir.

Tablo 7’de görüleceği üzere MAD ölçeğinde özdeğeri 1’den büyük olan iki faktör belirlenmiştir. Faktör 1’e ait özdeğer 4,612 olarak bulunmuş olup bu faktör tek başına toplam varyansın %30,75’ini açıklamaktadır. Faktör 2’ye ait özdeğer ise 4,162 olarak elde edilmiş olup bu faktör tek başına toplam varyansın %27,75’ini açıklamaktadır. Her iki faktörün birlikte açıkladığı varyans oranı %58,5’tir. Faktör yükleri incelendiğinde ilgili faktörlerin sırasıyla “karşılıklı paylaşım” ve “otorite-saygı” alt boyutlarını temsil ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla literatürdeki çalışmalarda üç alt boyutu olan MAD ölçeğinin Adana örnekleminde iki alt boyutta ifade edildiği

görülmektedir. Bunun nedeni “karşılıklı bağlılık” ve “hierarchye bağlı saygı” alt boyutlarının, Adana ilindeki sosyo-kültürel yapı düşünüldüğünde “otorite-saygı” şeklindeki tek boyutla açıklanmasıdır.

Benlik saygısı, yaşam doyumu ve anne-yetişkin kız ölçeğine yapılan faktör analizi sonucu elde edilen karşılıklı paylaşım ve otorite-saygı alt ölçeklerinin güvenilirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach α katsayıları Tablo 8’de verilmektedir. Ölçeklerin her biri için elde edilen Cronbach α değerlerinin 0,8’den büyük olduğu ve bu nedenle ölçeklerin güvenilir olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 8. Ölçeklere ait Cronbach α Güvenilirlik Katsayıları

Ölçek	Cronbach α
Benlik Saygısı	0,812
Yaşam Doyumu	0,839
Karşılıklı Paylaşım	0,899
Otorite-Saygı	0,870

Anne-yetişkin kız ilişkisi alt ölçeklerinin yaşam doyum ve benlik saygısı üzerindeki etkisini ölçmek için yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 9’da özetlenmiştir. Buna göre her iki model ait F değeri %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı olup bu durum kurulan modellerin anlamlı olduğunu göstermektedir. Tahmin edilen regresyon katsayıları incelendiğinde, karşılıklı paylaşımın %5 anlamlılık düzeyinde benlik saygısı üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu (p-değeri: 0,000) ancak otorite-saygının anlamlı bir etkisinin olmadığı (p-değeri: 0,252) tespit edilmiştir. Dolayısıyla anne-yetişkin kız arasındaki karşılıklı paylaşımın yetişkin kızların benlik saygısını olumlu yönde etkilediği ancak anne-yetişkin kız arasındaki otorite-saygı ilişkisinin benlik saygısı üzerinde bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Buna karşın hem karşılıklı paylaşım (p-değeri: 0,001) hem de otorite-saygının (p-değeri: 0,009) yaşam doyumu üzerinde anlamlı ve pozitif etkilerinin olduğu görülmüştür. Bu durum anneleriyle daha fazla karşılıklı paylaşımında bulunan ve otorite-saygı ilişkisi geliştiren yetişkin kızların ve daha fazla yaşam doyumuna sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo.9 Karşılıklı Paylaşım ve Otorite-Saygının, Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	$\hat{\beta}$	Standart Hata	p-değeri	F (p-değeri)	R ²
Benlik Saygısı	Sabit	2,321	0,107	0,000	35,987 (0,000)	0,124
	Karşılıklı Paylaşım	0,188	0,030	0,000		
	Otorite-Saygı	0,034	0,029	0,252		
Yaşam Doyumu	Sabit	2,408	0,312	0,000	19,590 (0,000)	0,072
	Karşılıklı Paylaşım	0,280	0,088	0,001		
	Otorite-Saygı	0,225	0,086	0,009		

Sonuç

Çalışmada anne-yetişkin kız ölçeğine faktör analizi uygulanmış ve iki faktör belirlenmiştir. Bu faktörler “karşılıklı paylaşım” ve “otorite-saygı” alt boyutları olarak adlandırılmıştır. Literatürdeki çalışmalarda karşılıklı paylaşım, karşılıklı bağlılık ve hiyerarşiye bağlı saygı şeklinde üç alt boyutu olan MAD, Adana örnekleminde iki alt boyutta ifade edilmiştir. Böylece çalışmanın sonuçları, Rastogi'nin (2002) belirttiği üzere, MAD'ın alt boyutlarının farklı kültürlerle göre değişkenlik gösterdiği sonucu ile örtüşmektedir. Ölçeklerin güvenilirlik katsayıları incelendiğinde kullanılan tüm ölçeklerin güvenilirlikleri yüksek bulunmuştur. Daha sonra anne-yetişkin kız ilişkisi alt ölçeklerinin yaşam doyum ve benlik saygısı üzerindeki etkisini ölçmek için yapılan regresyon analizi sonucunda anne-yetişkin kız ilişkisinin iki alt boyutundan karşılıklı paylaşımın hem benlik saygısı hem de yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Diğer alt boyut olan otorite-saygının yaşam doyumunu olumlu yönde etkilemesine karşın benlik saygısı üzerinde bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Sonuçlar anne-yetişkin kız ilişkisinin kızın yaşamındaki önemini göstermektedir. Buna göre anne-yetişkin kız arasında daha fazla karşılıklı paylaşımında bulunulması yetişkin kızların hem benlik saygısını hem de yaşam doyumunu arttırmaktadır. Öte yandan anne-yetişkin kız arasındaki otorite-saygı ilişkisinin yetişkin kızların benlik saygısı üzerinde bir etki yaratmazken yaşam doyumunu arttırdığı ifade edilebilir.

Elde edilen bulgular eğitimciler, araştırmacılar ve anneler başta olmak üzere ebeveynler için yetişkin kızların yaşam doyumlarını ve benlik saygılarını arttırmada yol gösterici olarak düşünülebilir. Sonuçların daha da genelleştirilebilmesi için yöntem daha geniş bir örnekleme uygulanmalı ve bu örneklem değişik yaş gruplarından, eğitim düzeylerinden ve farklı şehirlerde yaşayan bireyler arasından seçilmelidir.

Kaynaklar

- Bachman, J. G. (1970). *Youth in Transition, Volume 2: The Impact of Family Background and Intelligence on Tenth-Grade Boys*. Ann Arbor: University of Michigan.
- Barnett, R. C., Kibria, N., Baruch, G. K., & Pleck, J. H. (1991). Adult Daughter-Parent Relationships and Their Associations with Daughters' Subjective Well-Being and Psychological Distress. *Journal of Marriage and the Family*, 53(1), 29-42. <https://doi.org/10.2307/353131>
- Baruch, G., & Barnett, R. C. (1983). Adult Daughters' Relationships with Their Mothers. *Journal of Marriage and the Family*, 45(3), 601-606. <https://doi.org/10.2307/351664>
- Ben-Zur, H. (2003). Happy Adolescents: The Link between Subjective Well-being, Internal Resources, and Parental Factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(2), 67-79. <https://doi.org/10.1023/A:1021864432505>
- Chodorow, N. J. (1978). *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. Berkeley: University of California Press.
- Chodorow, N. J. (1989). *Feminism and Psychoanalytic Theory*. New Haven: Yale University Press.

- Cooper, J. E., Holman, J., & Braithwaite, V. A. (1983). Self-Esteem and Family Cohesion: The Child's Perspective and Adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 45(1), 153–159. <https://doi.org/10.2307/351303>
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco: W. H. Freeman and Co.
- Craig, L. (2006). Does Father Care Mean Fathers Share? A Comparison of How Mothers and Fathers in Intact Families Spend Time with Children. *Gender & Society*, 20(2), 259–281. <https://doi.org/10.1177/0891243205285212>
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adeolesanlarda Benlik Saygısı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Demo, D. H., Small, S. A., & Savin-Williams, R. C. (1987). Family Relations and the Self-Esteem of Adolescents and Their Parents. *Source: Journal of Marriage and Family*, 49(127238(4)), 705–715. <https://doi.org/10.2307/351965>
- Diener, E. (2000). Subjective Well-Being: The Science of Happiness and a Proposal for a National Index. *American Psychologist*, 55(1), 34–43. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34>
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71–75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, Culture, and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 403–425. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145056>
- Erbil, N., Divan, Z., & Önder, P. (2006). Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 3(10), 7–15. <https://doi.org/10.21560/SPCD.78124>
- Gecas, V. (1971). Parental Behavior and Dimensions of Adolescent Self-Evaluation. *Sociometry*, 34(4), 466–482. <https://doi.org/10.2307/2786193>
- Gecas, V., & Schwalbe, M. L. (1986). Parental Behavior and Adolescent Self-Esteem. *Journal of Marriage and the Family*, 48(1), 37–46. <https://doi.org/10.2307/352226>
- Johnson, E. B. (2000). Representations of Maternal Practice in Literature. In A. O'Reilly & S. Abbey (Eds.), *Mothers and Daughters: Connection, Empowerment, and Transformation* (pp. 21–36). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Onaylı, S., & Erdur Baker, Ö. (2013). Mother - Daughter Relationship's Links to Daughter's Self-Esteem and Life Satisfaction. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 167–175. <https://doi.org/10.17066/PDRD.25307>
- Özkan, İ. (1994). Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler. *Düşünen Adam Dergisi*, 7(3), 4–9.
- Plunkett, S. W., Henry, C. S., Robinson, L. C., Behnke, A., & Falcon, P. C. (2007). Adolescent Perceptions of Parental Behaviors, Adolescent Self-Esteem, and Adolescent Depressed Mood. *Journal of Child and Family Studies*, 16(6), 760–772. <https://doi.org/10.1007/s10826-006-9123-0>
- Rastogi, M. (1995). *Adult Daughters' Perception of the Mother-Daughter Relationship: A Cross-Cultural Comparison*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Texas Tech University.

- Rastogi, M. (2002). The Mother-Adult Daughter Questionnaire (MAD): Developing a Culturally Sensitive Instrument. *The Family Journal*, 10(2), 145–155.
<https://doi.org/10.1177/1066480702102004>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton University Press. Princeton: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the Self*. New York: Basic Books.
- Shannon, C. S., & Shaw, S. M. (2008). Mothers and Daughters: Teaching and Learning About Leisure. *Leisure Sciences*, 30(1), 1–16.
<https://doi.org/10.1080/01490400701544659>
- Shin, D. C., & Johnson, D. M. (1978). Avowed Happiness as an Overall Assessment of the Quality of Life. *Social Indicators Research*, 5(4), 475–492.
<https://doi.org/10.1007/BF00352944>
- Starrels, M. (1994). Gender Differences in Parent-Child Relations. *Journal of Family Issues*, 15(1), 148–165. <https://doi.org/10.1177/019251394015001007>
- Turkishler, T. (1994). *Attachment Style, Self-Esteem, and Subjective Well-Being Among Late Adolescents*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Pace University.
- Türkmen, M. (2012). Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Anababa Tutumları, Özsaygı ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41–73.
- Wilkinson, R. B. (2004). The Role of Parental and Peer Attachment in the Psychological Health and Self-Esteem of Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(6), 479–493.
<https://doi.org/10.1023/B:JOYO.0000048063.59425.20>
- Zhang, L. (2000). *Life Satisfaction in Chinese People: The Contribution of Collective Self-Esteem*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Chinese University of Hong Kong.
- Zimmerman, S. L. (1999). *Self-Esteem, Personal Control, Optimism, Extraversion, and the Subjective Well-Being of Midwestern University Faculty*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Andrews University.